

BİREYSEL YOZLAŞMANIN ROMANI “KUNDAKÇI” ÜZERİNE BİR İNCELEME

Serdar DEMİRCAN

Dicle Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü,
serdardemircandicle@gmail.com

Özet

Edebi bir ürün olan roman, Türk edebiyatına Tanzimat'la beraber girmiştir. Tanzimat'tan bugüne değin sayısız örnekleri bulunan bu türün bazılarının hâlâ Arap alfabesinden günümüz Türkçesine aktarımının yapılmaması, söz konusu eserlerin şimdiki okurlar ile yeterince buluşamaması ve edebi çalışmalara da konu edilememesi gibi bir sorunu beraberinde getirmiştir.

Türk edebiyatının yenileşmesi ve kendini geliştirmesinde büyük bir yere sahip olan Recaizâde Mahmut Ekrem'in dört çocuğundan biri olan Ercüment Ekrem Talu, edebiyatımızın üretken kalemleri arasındadır. Talu, yazdığı birçok roman, hikâye ve köşe yazılarına rağmen hazırlanan birkaç tez çalışması ve yine az sayıdaki makale dışında üzerinde yeteri kadar çalışma yapılmamış şahsiyetler arasında yer almaktadır. Yazar, Şekip isminde hercai ve aynı zamanda mirasyedi bir tipi romanının merkezine koymuş ve onun İstanbul'un gözde semtlerinde serbest yaşam tarzını benimsemiş kadınlarla olan sergüzeştlerini ve Şekip'in terk edişleri, ihanetleri yüzünden altüst olmuş kadınların hazin akıbetlerini işlemiştir.

Bu çalışmada, Ercüment Ekrem Talu'nun hayatına ve edebi yönüne değinilip sonrasında Kundakçı romanı yapı (olay örgüsü, şahıs kadrosu, zaman, mekân), dil ve anlatım, tema, bakış açısı başlıkları altında incelenmeye ve yozlaşmanın hangi boyutlarda gerçekleştiği ifade edilmeye çalışılacaktır. Böylelikle yukarıda belirtilen eksikliklerin de azalmasına da katkı sağlanmış olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kundakçı, İnceleme, Hercai Tip, Sergüzeşt, Yozlaşma

A STUDY ON THE NOVEL OF INDIVIDUAL CORRUPTION “KUNDAKÇI”

Abstract

Novel, which is a literary product, has entered the Turkish literature with the Tanzimat period. From Tanzimat period to today, because some of this type's products have not been transferred to Turkey Turkish from Ottoman Turkish caused these works not having enough inventions with the present readers and have brought the problem of not being the subject in literary works.

Ercüment Ekrem Talu, who is one of the four children of Recaizade Mahmut Ekrem that has an important place in innovation and self-development of Turkish literature, is among the prolific pens of our literature. Despite many novels, stories and columns, he is among the people about whom there has not been sufficient studies, apart from some thesis and small number of articles. Talu's novel Kundakçı, by putting a pansy and also a spendthrift stereotype named Şekip in the centre, in which he gave place to his adventures and sad fates of women whose lives have been disrupted because of this man, is one of the works that has not been a subject of a comprehensive study.

In this trial of article, in order to eliminate the identified deficiencies first of all the life of Ercüment Ekrem Talu and his literary aspect have been touched on and then the novel Kundakçı has been studied under the headings of abstract, structure (plot, people, time, place), language and narrative, theme, perspective and has been tried to express the extent of degeneration.

Key Words: Kundakçı, Examination, Licentious, Disloyal Type, Degeneration.

1. Giriş

1.1 Ercüment Ekrem Talu'nun Hayatı ve Sanat Anlayışı

Meşrutiyet, Mütareke, Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet'in ilk yılları gibi, Türk tarihi açısından büyük önem arz eden dönemlere tanıklık etmiş olan Ercüment Ekrem Talu (1888–1956), Tanzimat döneminin ünlü edebî şahsiyeti Recaizade Mahmut Ekrem'in oğludur. "Ercüment Ekrem, aristokrat bir ailenin mensubu olarak yetişir. Dedesi Recai Mehmet Şakir, tıpkı Recaizade Mahmut Ekrem gibi devrinin tanınmış kalemlerindendir. Annesi Ayşe Güzide Hanım ise; Arapça, Farsça, Fransızcanın yanı sıra Ermenice de bilen kültürlü bir kadındır" (Alıntılayan: Kara, 2009:49-51).

Talu, 1905'de Galatasaray Lisesindeki eğitimini tamamlamasının akabinde Paris'e Siyasi İlimler Okulunda eğitim görmeye gider. Buradaki eğitiminin bitmesinin ardından tekrar İstanbul'a döner ve Dersaadet Düyûn-u Umûmiye-i Osmaniyye İdare-i Merkeziyesi'ne mütercim olarak atanır. Bu senelerde Osmanlı vezirlerinden olan Âbidin Dino Paşa'nın kızı Feriha Hanım ile evlenir.

Bir müddet sonra mütercimlik görevinden istifa eden Talu, Ahmet Rasim'in aracılığıyla gazeteciliğe başlar ve Tercüman-ı Hakikat gazetesinde makaleler ve Fransızcadan çeviri öyküler yayımlar. Gazeteden ayrıldıktan sonra çeşitli devlet dairelerine görevler alır.

Romancı, hikâyeci ve aynı zamanda şair bir kimliğini haiz olan Ercüment Ekrem, Aka Gündüz ile Alay adında bir gazete çıkarmaya başlar. Gazetede "Âşık" mahlası ile Damat Ferit Kabinesi'ni ve Milli Mücadele'ye karşı çıkanlara ağır eleştirilerde bulunur. "Bu gazete kapandıktan sonra başka dergi ve gazetede çeşitli yazılar kaleme alır. Bir vesile ile Cumhurbaşkanlığı sekreterliği görevini de ifa eden Talu, daha sonra sırasıyla Yüksek Muallim Mektebinde, Gazi Osman Paşa Mektebinde ve Mülkiye Mektebinde Fransızca muallimliği yapar" (Karaca, 2005:16-18). Devlet dairelerindeki mesailerinin ardından 1950'de emekliye ayrılır ve ömrünün geri kalanını gazete yazarı olarak geçirir. 1956 yılında kalp yetmezliğinden hayata gözlerini yumar.

Ercüment Ekrem, yazarlığa Meşrutiyet döneminde başlamasına rağmen edebiyat alanındaki ününü 1918 yılından sonra kazanır. Meşrutiyet'in ilanı sonrası mizah türünün de revaç bulması ile Talu'da çalıştığı gazetelerde mizahî içerikli fıkralar ve küçük hikâyeler kaleme alır.

Talu'nun Şevketmeab, Meşhedî ile Devriâlem gibi romanlarının bir kısmında İstanbul'un Müslüman Türk mahallelerindeki insanların sabırlı, mütevekkil, fedakâr, yardımsever yönleri konu edilmiştir. Diğer bazı romanlarında Hüseyin Rahmi, Ahmet Rasim, Osman Cemal ve Sermet Muhtar gibi ediplerin izinden giderek İstanbul'un kenar muhitlerindeki hayatları, farklı kültür seviyesindeki insanların konuştukları Türkiye Türkçesini aksettirmeye çalışır. "Romanlarını, Milli edebiyat döneminin önemli bir özelliği olan sade halk dili ile kaleme almıştır" (Yücebaş, 1957:13-16).

2. İsimden İçeriğe

Ercüment Ekrem Talu, *Kundakçı* romanında İstanbul'un güzide semtlerindeki siklotüm¹ tiplerin toplumsal normlara aykırı ilişkilerini karakterlere yönelik herhangi bir eleştiri ya da yorum getirmeksizin ele almıştır. Talu, bireysel yönden varoluşlarını gerçekleştirememiş, mirasyedi kadınların Şekip isimli hercai ve bencil bir karakter tarafından can alıcı sözlerle kandırılması hadisesinin yine bu kadınlar üzerindeki etkilerine çarpıcı bir yaklaşım sergilemek amacıyla eserine yakan, zarar veren anlamlarını da taşıyan *Kundakçı* ismini vermiştir.

Yazarın böyle bir konuyu seçmesi ve eserine de *Kundakçı* adını vermesi önemlidir. Talu, karakterler ve cereyan eden hadiseler ile okurda bazı dikkatleri oluşturmaya çalışmıştır. Şöyle ki; Şekip'in kadınlara karşı takındığı olumsuz tavrın arkasında yatan etmenlerin neler olduğunu da vermek suretiyle vuku bulan hadiselerin tek müsebbibi olarak onun görülmesinin de önüne geçmiştir. Küçük yaşta babasını kaybetmesi ile annesinin onu dışarıdaki kötü ortamlardan muhafaza edebilmek adına başvurduğu yöntemler, aile gibi bir değerden mahrum kalması Şekip'in kadınlara kıymet vermeyen bir nazar geliştirmesine sebep olmuştur.

3. Yapı

3.1 Olay Örgüsü

Mehmet Tekin, "romanı bitirip başımızı iki avucumuzun arasına alarak yaptığımız muhasebede dikkatlerin olay örgüsünde yoğunlaşacağı ve hatırımızda kalanın romanda hayatı çağrıştıran yön yani vak'a olacağı yönünde bir tespit bulunmuştur" (1989: 64). Bu tespitlerden yola çıkarak *Kundakçı*'da mirasyedi, şehvet düşkünü, egosunun esiri olmuş, hayatını Beyoğlu'nun eğlence mekânlarında ve çay partilerinde geçiren ve alafranga bir karakter olan Şekip'in kadınları çeşitli yollarla kandırmayı başarıp hevesini aldıktan sonra terk etmek suretiyle felakete sürüklemesi, roman sonuna doğru yaşlılığın ve artık eski popülaritesini yitirmiş olmanın verdiği buhran ile intihar etmesinin vak'a örgüsü olduğunu söylemek mümkündür.

Kundakçı on altı bölümden oluşmasına rağmen her bölümde birbirine benzer hadiselerin cereyan etmesi onun olay örgüsü çeşitliliği bakımından çok zengin olmadığını göstermektedir. Roman boyunca hercai kimliği ile ön plana çıkan Şekip'in çeşitli gönül okşayıcı sözler ve hareketlerle elde etmeyi başardığı kadınlarla yaşadığı kısa süreli aşk maceraları vardır. Hadiselerde farklılık arz eden tek yön kandırılan kadınların isimleridir. Bunun dışında bu kadınların hepsinin hayatı başkarakterin sapkın cinsi yaklaşımları neticesinde kararmıştır.

¹ Önder GÖÇGÜN, *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanları ve Romanlarında Şahıslar Kadrosu* isimli eserinde fikrî mesaiden çok, eğlenceyi seven tipleri "siklotüm" mizaçlı kimseler olarak ifade etmiştir. Biz de bu ifadeyi benimsiyoruz. (s.597)

Romanın olay akışında kırılma, başkarakterin yaşadığı hastalığın onun bütün iradesini altüst edişi ile gerçekleşir. Şekip, gittiği doktordan artık çapkınlıklarına son vermesi gerektiğini; aksi takdirde hastalığın tehlikeli boyutlara ulaşabileceğini duyduğunda önce durumu kabullenmek istemez. Giriştiği birkaç çapkınlık denemesinden de eli boş dönünce bunalımı daha da ziyadeleşir ve sonunda intihar eder.

3.2 Şahıs Kadrosu:

Jale Parla, romanın "baştan sona kadar yaşam ve yaşam ile gelen her şeyi kendi bünyesinde toplayarak meydana gelmiş kişisel bir yolculuğu ifade ettiğini" dile getirir. (2001:44). Ercüment Ekrem'in bu romanındaki ana karakter ile onun ilişki kurduğu kişiler uzun tasvirlerle okuyucuya sunulur. Bazılarının fiziksel özellikleri, mensubu oldukları aile, ilgi alanları ve bazılarının da yaptıkları işin niteliği başkarakterin elde etmek istediği kadın karakterlere karşı sergilediği kişiye özel tavır gözler önüne sermek için belirtilmiştir. Romanda yer alan fon karakter statüsündeki bazı şahıslar ise olay örgüsünün akışına göre romana yerleştirilmişler ve fazla derinliği olmayan kişilik özellikleri ile betimlenmişlerdir.

Kundakçı romanı bünyesinde Türk olmayan karakterlere de yer vermesi yönüyle, kaleme alındığı dönem romanları arasında farklı bir yere sahiptir. Türk olmayan karakterler yazarın intihar gibi toplumda var olan fakat gerek inanç gerekse kültürel bağlamda hoş karşılanmayan eylemlerin okura sunulmasında işini kolaylaştırmıştır.

Roman kişilerinin psikolojik yönleri de yazarın değindiği hususlardandır. Şekip, hastalığının vahametini öğrendiğinde derin bir buhrana kapılır. Ancak bu kötü durum bile onun kısa aşk maceraları yaşamasına engel olamamıştır. Ayrıca Şekip tarafından kullanılıp değersiz bir meta gibi bir köşeye atılan kadınların içine düştükleri melankoli ayrıntılarıyla tasvir edilmiştir.

Eserin genel olarak Şekip'in çapkınlıkları üzerine kurulu oluşu, kart ve fon karakter statüsündeki diğer karakterlerin kadın olması sonucunu doğurmuştur. Bu karakterlerin, birkaçı dışında, ne işle meşgul olduğu bilinmemekle birlikte genellikle aile serveti ile geçimini idame ettiren kimseler olduğu anlaşılmaktadır.

3.2.1 Başkarakter

Şekip, romanın başkarakteridir ve mirasyedi, çapkın, kadınları sadece cinsel arzuların tatmini penceresinden gören bir kimsedir. Roman ekseriyetle onun aşk maceraları etrafında yoğunlaşmıştır. Kadın ruhundan iyi anlaması ve gönül çelen cümleler kurabiliyor oluşu onun çapkınlık girişimlerinde işini kolaylaştıran faktörlerdir. Uzun süredir tanıdığı Cevza Hanım, onu şu şekilde tarif eder: *Şekip gibi her eve, her salona giren, yüzlerce kadın tanıyan menden bir adam* (s. 13) Bu tespit aslında Şekip ile bir müddet birlikte olduktan sonra terk edilen kadınlarda oluşan genel kanıdır.

Romanın girişinde işlenen ilk aşk macerasında kırklı yaşlarında olduğu ifade edilmiştir. Saçlarına yer yer aklar düşmüş olmasına rağmen genç yaştaki kızları bile

etkileyecek fiziki çekiciliğe ve her yaştan kadının nazar-ı dikkatini celb edecek bir söyleyiş kabiliyetine sahiptir. Diğer taraftan yazar, Şekip karakteri ile İstanbul'un bazı çevrelerinde cereyan eden yozlaşmış kadın-erkek ilişkilerine dikkatleri çeker.

Ayrıca Şekip, acıma duygusundan mahrum olduğu kadar ahlakî melekelerini de tamamen yitirmiş bir kişiliktir. Toplumun önem atfettiği evlilik ve aile gibi kurumlara da tamamen uzaktır. Şekip'in bu önemli sosyal kurumlara takındığı olumsuz tavrın sebebi ise onun küçük yaşta iken babasını kaybetmesi ve anne-baba mefhumlarına yabancı büyümesidir. Bununla beraber oğlunun yabancı çevrelerde olumsuz ilişkilerde bulunmasını önlemek amacıyla Şekip'in annesinin ona bir odalık alması da ilişkilerindeki yozlaşmayı arttıran etmenlerden olmuştur.

Şekip, birçok kadının hayatını altüst etmiş ve romanın nihayetinde hatalarını fark edip nedamet duymuştur. Ancak geriye dönük olarak yapılacak bir şeyin olmayışı ve "günahların ağır yükü altında büyük bir vicdan azabı neticesinde intihar ettiğini görmekteyiz" (Kacıroğlu, 2007: 665).

3.2.2 Norm Karakterler:

Norm karakter, pek çok şekilde ve özellikle derinliği olan yönlerle, roman karakterinin kusurlarını yansıtan bir ayna niteliğini haizdir. "Bu karakterler bazen başkarakter ile toplum arasındaki iletişimi sağlamak görevini üstlenirken bazen de tezat yaratmak ve okuyucuyu rahatlatmak gibi görevleri de yerine getirirler" (Stevick, 2010:186).

Norm karakter kapsamında değerlendirilebilecek isim Cevza Hanım'dır. O, evinde düzenlediği partilerle Şekip'in İstanbul muhitindeki seçkin kadınlarla tanışmasına vesile olan kişidir. Kocasının iş seyahatlerine çıkışını fırsat bilip evinde partiler düzenler ve bu partilere icabet eden erkeklerle samimi diyaloglara girer. Onun romandaki aslî yeri şu şekilde ifade edilmiştir: Dilediğini bulmak için en münasip saydığah Cevza Hanım'ın evi idi. *İstanbul'un en kibar, en zarif, en asrî hanımları hep orada toplanıyorlardı. Şekip ne zaman istese, bu bir yığın mehasin içinden herhangi birini avlayabilirdi* (s. 101). Ayrıca romanın adı olan *Kundakçı* sıfatı Şekip'i tarif için Cevza Hanım tarafından kullanılmıştır.

3.2.3 Kart Karakterler:

"Tematik değerlerin karşısında yer alan karşı güç formundaki kavramların kişisel görüntü düzeyini oluşturan karakterlerdir" (Özher, 2009:99). Romanda kart karakter statüsünde değerlendirilebilecek isim Cevza Hanım'ın çocukluk arkadaşı olan Mediha'dır.² Kendisi küçük yaşta evlenmiş; ancak evlendiği adam ölene kadar ona hastabakıcılığı vazifesi görmüştür. Mediha, Şekip gibi birine meyletme sebebinin kendi ifadeleriyle şu şekilde dile getirmiştir: *Yaşım otuza geldi, hayatta zevk namına bir şey tatmadım. On beş yaşımda, koca diye verdikleri adama on beş yıl hasta bakıcılığı ettim. Öldü gitti, ben de kurtuldum. Birkaç sene sonra kocayacağım; ömrüm oldukça gençliğimin hasretini mi çekeyim?* (s. 7) Mediha ile ilgili bu açıklama

² Murat Kacıroğlu, Mediha için *kokot* ifadesini kullanmıştır. (s. 111)

ile okurda bir merhamet duygusu oluşmaktadır. Mediha ile Şekip’in yolu ilerleyen süreçte tekrar kesişir; ancak bu defa Şekip’in ihaneti yüzünden kendini alkol ve kokaine vermiş ve her akşamı başka bir erkek ile sabahlar vaziyette Şekip’in karşısına çıkmıştır.

Bir diğer fon karakter Belkis ise Şekip’in Nadya ve Mediha’yı kaybettikten sonra biraz yalnız kalmak için gittiği Ada’da tanıştığı yirmili yaşlarda, evli ve bir çocuğu olan güzel bir kadındır. Şekip’in iltifatlarına dayanamaz ve onunla birlikte olmak için evliliğini sonlandırır. Şekip’den hamile kalır. Fakat Şekip’in çocuğu istememesiyle kürtaj yaptırır. Kısa süre sonra o da terk edilir.

3.2.4 Fon Karakterler:

“Fon karakter, dramatik aksiyonu sağlayan asıl güçler olan başkarakter ile kart karakter arasındaki ilişkilere devinim katan çarkların dişleri gibidir” (Stevick, 2005:173). Bu kategoride değerlendirilebilecek ilk kişi bir dansingde garson olarak çalışan ve Şekip’in Mediha Hanım ile yeni bir ilişkiye başlayacağı vakitlerde aynı zamanda ilgilendiği Rus kızı Nadya’dır. Şekip, onu elde etmek için çok çaba sarf etmiş, emeline ulaştıktan sonra da sessizce terk edivermiştir. Bu ayrılık sebebiyle hayatına ateş düşen Nadya, Mediha Hanım’ın da Şekip’in evinde bulunduğu bir vakit eve baskın düzenler ve ona Şekip konusunda yanlış yolda olduğunu kendi çektiği sıkıntıları dile getirmek suretiyle göstermeye çalışır.

Yazar, Nadya’yı eserinde şu şekilde okurlarına tasvir etmiştir: *Nadya gençti güzeldi, asildi. Bolşeviklerin eline maktul düşen babası son Rusya çarının mabeyincilerindendi. Günün birinde kendisinin çok kuvvetle ümit ettiği gibi, memleketinde hal-i tabii avdet eder etmez bir hayli emlaki ve araziye varis olacaktı. Onun için bu zengin ve kibar Türk genç ile pekâlâ sevişir ve onun hissiyatını zerrece ihlal etmeksizin kendisine zevce olabilirdi (s. 24)*. Ancak genç kızın akıbeti burada belirtildiği gibi gerçekleşmez ve Şekip’in ihaneti yüzünden o da intihar eder.

Romanda yaşanan yozlaşmış birlikteliklerin meyvesi olan çocukların kürtaj yoluyla ortadan kaldırılması görevini üstlenen ve bu yönüyle Şekip’e birçok yardımı dokunan Doktor Ardaşuz Tık Nefesyen, romanın sonunda Şekip’in hastalığının teşhisini koymasla yönüyle ironik bir değer ifade etmektedir.

Şekip’in sıklıkla gittiği dansingin sahibi ve Nadya’nın da patronu olan Dumbayuf bir diğer fon karakterdir. *Aslen Karabağlı olan bu mülteci adam, yaşadığı bir takım sıkıntıların ardından Kontes Şumireska ile evlenir. Kadının parası ile de kendisine iş kurar (S. 18-19)*.

Hümeyra ise Şekip ile Cevza Hanım’ın evinde tanışıp bir müddet sonra evlendiği kadındır. Çapkın adam, bu kadına serveti için katlanmaktadır. Şekip, onu evdeki hizmetçi kız ile aldatır ve birliktelikleri bu olayla sona erer.

Hümeyra’nın evinde hizmetçi olarak çalışan Canan, Şekip’in romandaki son çapkınlık girişimidir. Yasak aşkın duyulmasının ardından o da konaktan kovulur.

Romanda yaşlı alafranga bir zampara olarak tarif edilen Papas, uzun bir aradan sonra tekrar birleşen Şekip ile Mediha'nın tekrar ve ebediyen ayrılmasına sebep olan kimsedir.

3.3 Mekân:

Mekân, romanda çeşitli işlevlere sahip bir kavramdır. O, her şeyden önce ve en azından olayların dekorudur. Romandaki vak'alar bir mekânda varlık bulurken, şahıslar da kendi oluşlarını yine mekânda fark ederler. Ayrıca "şahısların içinde buldukları çevreyi algılayış biçimlerini, ruhsal ekonomik durumlarını, karakterlerini açıklama yolunda imkânlar da sunarken, şahısları tanıma yollarının biri olarak dramatik bir işi de kendi üstüne alarak vakanın temel öğesi olur" (Narlı, 2002:98).

Cevza Hanım, kocasının çeşitli iş seyahatleri için İstanbul dışına çıkmasını fırsat bilir ve bu zamanlarda evinde partiler tertip eder. Düzenlenen bu partilere İstanbul'un en kibar, en zarif ve en asrî hanımefendileri ile beyefendileri katılır. Yani bu mekân Taner Timur'un salonların"Fransız kültür yaşamındaki evlilik dışı aşkları ve cinsel ilişkileri normalleştirme işlevi ne sahip olduğu" (1991:23) yönündeki tespitlerinde olduğu gibi İstanbul'da Türk toplumunun ahlaki ve sosyal normları dışında vuku bulan birlikteliklerin meşrulaştırıldığı yerler halini almıştır.

Şekip'in aşk macerası yaşayacağı kadınlarla bu salonlarda tanışmış olması romanda önemli bir yere sahiptir. Başkarakter, hayatında bir kadın olduğu dönemlerde bu eve uğramazken, yalnız kalıp aşkı ya da cinselliği yaşayacağı bir kadının eksikliğini hissettiğinde hemen bu eksikliğini gidermek için buradaki davetlere icabet eder. Söz konusu ev birçok kişiyi aynı anda ağırlamaya yetecek derecede büyük bir salona sahiptir. Salonun muhtelif köşelerinde çeşitli müzikal enstrümanların bulunuşu söz konusu mekânda Batı tarzı bir yaşantının hüküm sürdüğüne işaret etmektedir.

Romandaki bir başka mekân unsuru ise Dumbayuf adlı bir Karabağlı'nın işlettiği dansingdir. Burası Beyoğlu'nda bulunan ve Şekip'in gecelerini ekseriyetle geçirdiği bir yerdir. Mekânın tasviri romanda şu şekilde yapılmıştır: *Bir kenarda yüksek palmiyelerle süslenmiş bir sundurmanın üzerinde kulak tırmalayıcı zenci havaları çalmakta olan cazbandın gürültüsüne ayak uydurarak, barın orta yerinde birbirilerine sarılmış çıktılar dönüyordu* (s. 23). Bu mekânı önemli kılan husus ise Şekip'in daha sonra intiharına sebep olacağı Rus kızı Nadya ile tanıştığı yer oluşudur. Mekândaki karmaşık atmosfer eğlenmek maksadıyla oraya giden kimselerin karakterleri ile paralellik arz etmektedir. Zira dansingin müdavimleri kendi iç dünyalarında hep bir arayışın içindedirler ve düzenli bir hayatları yoktur. Ayrıca Özcan Bayrak'ın "Tanzimat döneminde açılan mekânların ticari hayat ve batı medeniyeti ile paralel bir yaşam sürecinin şekillenmesinde rol oynar" (2009: 21) şeklindeki tespitlerinden yola çıkarak dansingin o dönem yaşayışındaki değişime ayna tutmak için esere yerleştirildiğini söylemek mümkündür.

Ercüment Ekrem Talu, bu eserinde çağdaş romanda hakim bir unsur olarak kabul edilen labirent tema mekan unsurunu da başarı ile kullanmıştır. Bu tema kısaca *dünyada kendi yerlerini tam olarak bulamamış insanlardaki sıkıntıyı ifade eder* (Bourneur ve Quellet, 1989:117). Bu mekân tipi, romanda Şekip'in uzun uğraşlar nihayetinde elde ettiği Nadya'nın evi ile karşımıza çıkmaktadır. Beyoğlu'nda Arabacı sokakta bulunan ev ile ilgili romanda geçen tafsilat şu şekildedir: *Eski (evde ön) tiyatrosunun yanındaki sokaktan saptılar. Nihayetindeki köşeyi sola doğru döner dönmez eski bir evin kapısında durdular. Nadya, elindeki ufak torbadan çıkardığı bir anahtarla kapıyı açtı, yol göstermek üzere öne geçti ve birlikte içeriye girip, ikinci kata çıktılar. Bu ev her odası ayrı ayrı gayriya verilmiş bir pansiyondu. Tamamı ise dört kaşlı bir Ermeni dudusunun taht-ı isticarında bulunuyordu. Nadya, karanlık ve rutubetli bir hücre işgal ediyordu* (s. 26). Bu ifadelerden anlaşılacağı üzere Nadya'nın kaldığı hücre tipi ev, onun içine düştüğü psikolojik çıkmazın bir nevi aynasıdır. Çünkü hücre ifadesi yalnızlık, kısırılmışlık gibi hallerin sembolü niteliğindedir. Yine Nadya'nın yalnız oluşu ve onun meşru olmayan ilişkiye açık oluşu labirent temaya uygunluk göstermektedir.

Şekip'in Nadya ve Mediha'yı kaybetmiş olmanın verdiği sıkıntıyı atmak için gittiği ve Belkis adında evli bir kadınla aşk yaşadığı Ada bir diğer mekân unsurudur. Geniş mekân olarak ifade edilebilecek olan bu yer, gerek ağaçlarla kaplı oluşu gerekse تنها oluşu yönüyle Şekip'e yasak aşkını yaşama noktasında yardımcı olacak bir hususiyete sahiptir.

Romandaki son mekân ise Hümeysra Hanım'ın konağıdır. Artık yaşlanmaya başladığının farkına varan Şekip hayatını güvence altına almak için Hümeysra ile evlenir ve onun konağına yerleşir. Konakta Hümeysra'nın annesi Zülfüyâr Hanım ve hizmetçi Canan ile birlikte yaşamaktadırlar. Şekip, evli olmasına rağmen çapkınlıktan vazgeçmez ve Canan ile yasak aşk yaşamaya başlar. Durumun duyulması üzerine her ikisi de kapı dışarı edilirler.

Romandaki olaylara mekân olan muhitler, ekseriyetle alafranga çevrelerdir ve romandaki eleştirilerin odak noktasında bu yanlış batılılaşma neticesinde ortaya çıkmış olan yeni yaşantılar vardır. "Geleneksel hayatın hemen yanı başında ve İstanbul'da köprünün ötesinde gelişen bu ışıltılı hayatın, yüzyıllarca kapalı bir tarzda yaşamaya alışmış bir toplumun kişilerinin dikkatini celp etmesi kaçınılmazdır" (Toker, 2005:26).

3.4 Zaman:

Bir yazar, eserinde atlama, özetleme ve konuyu daha geniş olarak ele alma tasarrufunda bulunabilir. "Özetleme ve atlama bir noktadan sonra zorunlu hale gelse de genişletme tercih neticesinde vuku bulur. Genişletme modern romanlarda karşımıza çıkarken; geriye dönüş ve ileriye atlamalarda seyyal bir özellik vardır" (Karaburgu, 2008: 138). Kundakçı romanında yazarın okura işaret ettiği bir zaman dilimi ya da dönem söz konusu değildir. Ancak mevcut bilgilerden yola çıkarak ve eserde cereyan eden hadiselerin ve mekânların tasvirinden Tanzimat dönemi yıllarının yansıtıldığını Mustafa Karabulut'un bu dönem alafranga yaşantılarının

nasıl olduğu ile ilgili yapmış olduğu şu tespitlerden yola çıkarak söylemek mümkündür: “Roman karakterlerinin yaşayış tarzlarından, teknik vasıtalara kadar her hususta alafranga hayatın izleri görülmektedir. Alafranga hayatın başkenti İstanbul’dur. Bu dönemde Batı’nın etkileri oldukça açık bir şekilde görülür. Batı’dan alınan yaşam tarzı, eğlence biçimleriyle, giyiniş, ev dekorasyonunda kendisini gösterir” (2008: 48).

Romanda karakterlerin geçmişleri hakkında okura bilgi vermek için sık sık mevcut zamandan geriye dönüş yapıldığı görülmektedir. Örneğin Şekip’in geçmişine gidilerek onun kadınlara karşı takındığı tavrın sebebi irdelenmiştir. Yine Dumbayuf’un gerçek kimliği ve nasıl zengin olduğu da onun geçmişine gidilmek suretiyle sunulur. Ayrıca Şekip, hastalığın etkisiyle kabuslar görür ve hayatını kararttığı kadınlar bir bir gözünün önüne gelir. Bu muhasebede en son birlikte olduğu Hümeyra’dan ayrılalı beş senenin geçtiğini fark eder; ancak bu beş sene içerisinde başkarakterin hayatında ne gibi hadiselerin cereyan ettiği hakkında okura herhangi bir bilgi verilmez.

Romanda yer alan olayların karmaşık bir zaman düzleminde değil de vuku buluş zamanına göre okuyucuya sunulmuş olması romanı başarılı kılan faktörlerdendir.

3.5 Bakış Açısı ve Anlatım Teknikleri

Kundakçı romanında yabancı uyruklu kişilerin Türkçeyi telaffuz zorluğu çekmesi ile ortaya çıkan farklı söylem özellikleri Nadya ve Tık Nefesyen kişileri ekseninde yer almaktadır. Yazarın eserini vücuda getirirken roman kahramanlarının kültürel dillerine yer verişini realist bir çizgiyi benimsediğini gösterir. Kundakçı’daki bu realist yön Nadya’nın Şekip’e ilan-ı aşkıta bulunurken sarf ettiği şu cümleler ile örneklenebilir:

-Efendi! Bir dakika... Bir şey söyleyeceğim!

- Söyle bakayım

- Yok burada! Uzun çok... bir yere gidelim (s. 25).

Yine Doktor Tık Nefesyen Efendi’nin Şekip’in muayenesi esnasındaki diyalog şöyle gerçekleşmiştir:

- İlk önce karyı paydos edeceksin. Ağnuorsun dediğimi? Karı kısmısı insanı düpbedüz kurutur (s. 171).

Eser anlatım teknikleri bakımından değerlendirildiğinde başkarakterin hayat hikâyesinin okuyucuya verilmesi için yapıcı geriye dönüş yönteminin başarılı bir biçimde uygulandığı söylenebilir. Şekip’in çapkınlığının altında yatan etmen bu teknik uygulanarak okura şu şekilde sunulmuştur: *Mekteb-i Sultanî’den mezun olduğu sene, pederi Affan Paşa da rahmet-i rahmana kavuşmuştu. Şekip o vakit on dokuz yaşında idi. Üzerine titreyen annesi, evladının gönlündeki baba acısını unutturmak için, ona derhal bir odalık almış, bununla oyalanan genç de Beyoğlu âlemlerinden el etek çekmişti. Validesinin vefatı üzerine odalığını da azletmiş ve*

kadın ihtiyacını hep oldukça yüksek mahfilde tatmin etmiş âdi muaşakalardan uzak kalmıştı (s. 28-29).

Romanda ağırlıkla hâkim bakış açısı kullanılmıştır. "Hâkim bakış açısından yararlanılarak yaratılmış bir anlatıcı, eserin veya metnin dünyası içerisindeki her şeye vâkıftır. O, bir sırrı gizliden açıklar bir tarzda itibari âleme ait görünüşleri fısıldar" (Aktaş, 2003:93). Ayrıca bu teknik ile yazar, kahramanların psikolojileri hakkında da bazı ayrıntıları gözler önüne sermiştir. Talu, okurun sıkılmaması için metnin içerisinde kişiler arasındaki diyalogları da yerleştirmeyi ihmal etmemiştir.

3.6 Tema:

"Bir eserin temasının tespit edilebilmesi için metni oluşturan birimler arasındaki ortak duygu ve düşünceler üzerinde düşünmek daha yerinde bir tutum olacaktır" (Kayabaşı, 2011: 67). Bu pencereden bakıldığında Kundakçı için bireyci ve sübjektif tematik unsurları bünyesinde barındıran bir romandır denilebilir. Eserde kıymet hükümlerindeki çözülme, bozulma ve yozlaşma vetiresinin örnekleri bir takım örneklerle okura verilmeye çalışılmıştır. Romanın birçok sahnesinde nüfuzlu, zengin bir azınlık, kadın-erkek bir arada olacak şekilde belli fasılalarla ve toplumun ahlaki normlarını göz ardı ederek eğlenmekte ve serbest ilişkiler yaşamaktadırlar.

Eserde kadın karakterlerin karşı tarafa sundukları; fakat karşılık bulmayan "sevgisizlik" unsuru tematik yelpazede önemli bir yere sahiptir. Başkarakter Şekip'in kadınlara ve toplumun önem atfettiği bazı hususlara karşı takındığı yozlaşmış tavırların oluşmasındaki en büyük sebep "sevgisizlik"tir. O, küçük yaşta babasını kaybetmiş ve aile kurumunun ne demek olduğunu öğrenememiştir. Annesinin dışarıdaki kötü ortamlardan korumak amacıyla ona bir odalık tutması da Şekip cihetinde sevgiye dayanmayan ilişkilerin benimsenmesi sonucunu doğurmuştur. Ayrıca "sevgisizlik" romandaki en hazin akıbetlerin vuku bulma sebebidir de. Şekip, kalbini çaldığı Mediha'yı, Nadya ile aldatınca onun dünyaya küsmesine; alkol, uyuşturucu ve gece hayatına bağımlı hale gelmesine sebep olmuştur. Yine bu sergüzeştin diğer tarafında bulunan Nadya, incinen gururu sebebiyle intihar etmiştir.

Sevgiye dayanmaksızın vuku bulan birliktelikler ve buna bağlı meşru olmayan ilişkiler ile bunun neticesinde ortaya çıkan yine sevgisiz izdivaçlar Kundakçı'da yer almaktadır. Bu tema Şekip'in artık yaşlanmaya başladığının farkına varıp, herhangi bir duygusal bağlılık olmaksızın sadece yaşamının geriye kalan kısmına güvence oluşturmak amacıyla Hümeysra ile yaptığı evliliğinde gerçekleşir. Herhangi bir hissî yönü bulunmayan böyle bir evlilik, içerisinde saygıyı da barındırmadığından Şekip'in ihaneti ile son bulur.

Evlilik gibi toplumun önem verdiği kurumların başkarakter ve onun ilişkide bulunduğu kadınlar açısından bir kıymet taşımayışı da dikkat çeken hususlardandır. Kendi arzularını tatmin edebilmek için başkalarının hayatını önemsiz bulan Şekip ile onun gönül alıcı sözlerine kanarak evlilik dışı ilişkiyi kabul eden kadınlar romanı oluşturan karakter kadrosudur. Söz konusu kadınlar bu ilişkilerin ardından Şekip'in

kendilerini terk etmesi ile ruhsal çelişki, keder gibi duygusal bunalımların içerisine düşmüşlerdir. Hatta bazıları hali kabullenemeyerek intiharı seçmiştir.

Ayrıca “kaçma” unsuru da değinilmesi gereken bir diğer tematik yöndür. “Kahramanlar, hayatın güçlükleri karşısında mücadele etmek ve kötü şartları iyiye doğru değiştirmek yerine; genellikle çareyi bulunulan yerden kaçmakta bulurlar” (Korkmaz, 1996:268). Romanda kaçış unsuru ilk olarak Mediha ile gerçekleşmiştir. Şekip’in kendisini Rus Nadya ile aldattığını öğrenince, hayata tamamıyla küser ve mensubu olduğu çevreden uzaklaşır, kendine yeni bir hayat çizgisi seçer. Romandaki ikinci kaçış hadisesi Şekip’in, Mediha ve Nadya’yı aynı zamanda kaybetmenin şoku ile bir müddet yalnız kalıp kafa dinlemek için Ada’ya gitmesi ile vuku bulur.

Romanın genelinde yanlış batılılaşmanın toplum üzerindeki travmatik etkileri ahlaki yönden çöküntü, cinsel yozlaşma, aile mefhumunun önemsenmeyişi ve intihar şeklinde kendini gösterir. İntihar, kaçışın son noktasıdır ve bu vakayı gerçekleştirenlerden birinin Müslüman olmayan Nadya oluşu bir diğerinin ise dini yönü çok zayıf olan Şekip tarafından gerçekleştirilmiş olması dikkate değerdir. Nadya, incinen gururu yüzünden intiharı tercih ederken, Şakib ise hastalığın verdiği ıstırap ve içine düştüğü hali kabullenemeyişi neticesinde kendi canına kıyar.

Ercüment Ekrem Talu’nun eserindeki son tematik başlık ise yozlaşmış cinsel birlikteliklerdir. Bu tema, İstanbul’daki mirasyedi kimselerin çeşitli vesileler ile bir araya gelmeleri ve burada edindikleri arkadaşları ile ahlaksal sınırları bir kenara iterek sevgi, saygı temeline dayanmayan bir anlayış ile tek gecelik ilişkiler kurmaları yönüyle eserde yerini alır.

Sonuç

Ercüment Ekrem’in *Kundakçı* romanıyla toplumda var olan yozlaşmış kadın-erkek ilişkileri, hiçe sayılan aile kavramı gibi sorun teşkil eden hususlara edebi üslupla yaklaşıldığı görülmektedir. Anlatıcı-yazarın, Şekip ve onun birlikte olduğu kadınlar vasıtasıyla toplumun kanayan yaralarına dikkat çekmeye ve özellikle genç nesli karşılaşmaları muhtemel böyle tehlikelere karşı temkinli olmaları hususunda uarmaya çalıştığını söylemek mümkündür.

Roman kahramanları toplumdaki sosyal ortamların analizi açısından oldukça önemli bir işleve sahiptir. Bu romandaki başkahraman Şekip, bütün yaşamını çapkınlıklarla geçirmiş, herhangi bir üretimsel faaliyetin içerisinde yer almamış, serbest yaşantılı bir kimsedir. Onun birkaç gönül alıcı söz ile İstanbul’un ileri gelen ailelerine mensup kadınları rahatlıkla elde edebilmesi önemli bir noktadır. Ayrıca Ercüment Ekrem, eserde kahramanlar üzerinden İstanbul’un bazı kesimlerinin Anadolu’nun içinde bulunduğu perişan hale duyarsız oluşuna da dikkatleri çekmiştir.

Romanda ayrıca bohem ve aile hayatından uzak bir hayatın çıkmazlarını okura sunmak adına olay örgüsünde birtakım kurgu zorlamalarına tevessül edildiği de görülmüştür. Evli, çocuklu bir kadının romandaki gibi meşru olmayan bir ilişkiye

sevk edilmesi, kadınların bir iki latif söz ile namus ve haysiyetlerini hiçe saymaları yadırgayıcı bir yön teşkil etmektedir. Ancak Talu, yadırgamaya sebep olan ve dikkatlerin çekilmeye çalışıldığı sıkıntılı durumların halli için herhangi bir çözüm önerisinde bulunmamıştır.

Bu inceleme denemesinde hem bugüne kadar ayrıntılı olarak çalışmalarda değinilmemiş bir romanın tanıtımı, hem de tahlil metotları kullanılarak incelemesi yapılmıştır. Ayrıca bu makale denemesinin Türk edebiyatına sunacağı katkılardan bir diğeri de yetmiş yıllık ömrü boyunca birçok eser vücuda getirmesine rağmen hak ettiği ilgiyi bir türlü göremeyen Ercüment Ekrem Talu'nun eserleri üzerinde yapılan çalışmalarda bırakılan boşluklardan birinin daha giderilmesi olacaktır.

Kaynakça

- Aktaş, Ş. (2003). *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Bayrak, Ö. (2009). Milli Edebiyat Dönemi Türk Romanında Yabancılar, *Akpınar Dergisi* 21. Sayı, Niğde.
- Bourneur R. ve Quillet R., (1989). (Çeviren: Hüseyin Gümüş) *Roman Dünyası ve İncelemesi*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Göçgün, Ö. (1993). *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanları ve Romanlarında Şahıslar Kadrosu*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.
- Kacıroğlu, M. (2007). *1919-1928 Arası Türk Romanında Yapı ve Tema*, Doktora Tezi, Erzurum.
- Kara, E. (2009). Ercüment Ekrem Talu'nun Hikayelerinde Kadın-Erkek İlişkilerinin Mizahi Dille Eleştirisi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Samsun.
- Karabulut, M. (2008). II Tanzimat Dönemi Türk Romanlarında Alafrangalaşmak, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, s.47-67, Ankara.
- Karaburgu, O. (2008). *Postmodern Anlatılarda Zaman*, Hece Postmodern Özel Sayısı, Ankara.
- Karaca, A. (2005). *Geçmiş Zaman Olur Ki Anılar Ercüment Ekrem Talu*, Ankara: Hece Yayınları.
- Kayabaşı, Ö. (2011). Ahmet Midhat Efendinin "Karnaval" Romanını Tahlil Denemesi/ An Analysis of Karnaval Written By Ahmet Midhat Efendi, *Turkish Studies – International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* ISSN: 1308-2140. Volume 6/4, 2011, www.turkishstudies.net, DOI Number: 10.7827/Turkish Studies.2904 p.659-670.
- Korkmaz, R. (1996). *Sabahhattin Ali*, İstanbul: YKY.
- Narlı, M. (Mayıs 2002). "Romanda Zaman ve Mekân Kavramları", *Balıkesir Üniv. Sosyal Bilimler Dergisi (Journal of Social Sciences)*, C.5.
- Özher, S. (2009). *Romancı Yönüyle Atilla İlhan*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Parla, J. (2001). *Don Kişot'tan Bugüne Roman*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Stevick, P. (2010). *Roman Teorisi*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Talu, E. E. (1926). *Kundakçı* 1. Baskı, İstanbul: Yeni Şark Kütüphanesi.
- Tekin, M. (2001). *Roman Sanatı ve Unsurları*, Ankara: Ötüken Yayınları.
- Timur, T. (1991). *Osmanlı-Türk Romanında Tarih, Toplum ve Kimlik*. İstanbul: Afa Yayınları.
- Toker, Ş. (2005). *Ercüment Ekrem Talu Yakup Kadri Karaosmanoğlu ve Peyami Safa'nın Romanlarında Alafrangalar*, İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları.
- Yücebaş, H. (1957). *Bütün Cepheleriyle Ercüment Ekrem*, İstanbul: (Matbaa Bilgisi Yok).